

PRIEMYSELNÝ IOT

SNÍMAČE

Hviezdy na technologickom nebi

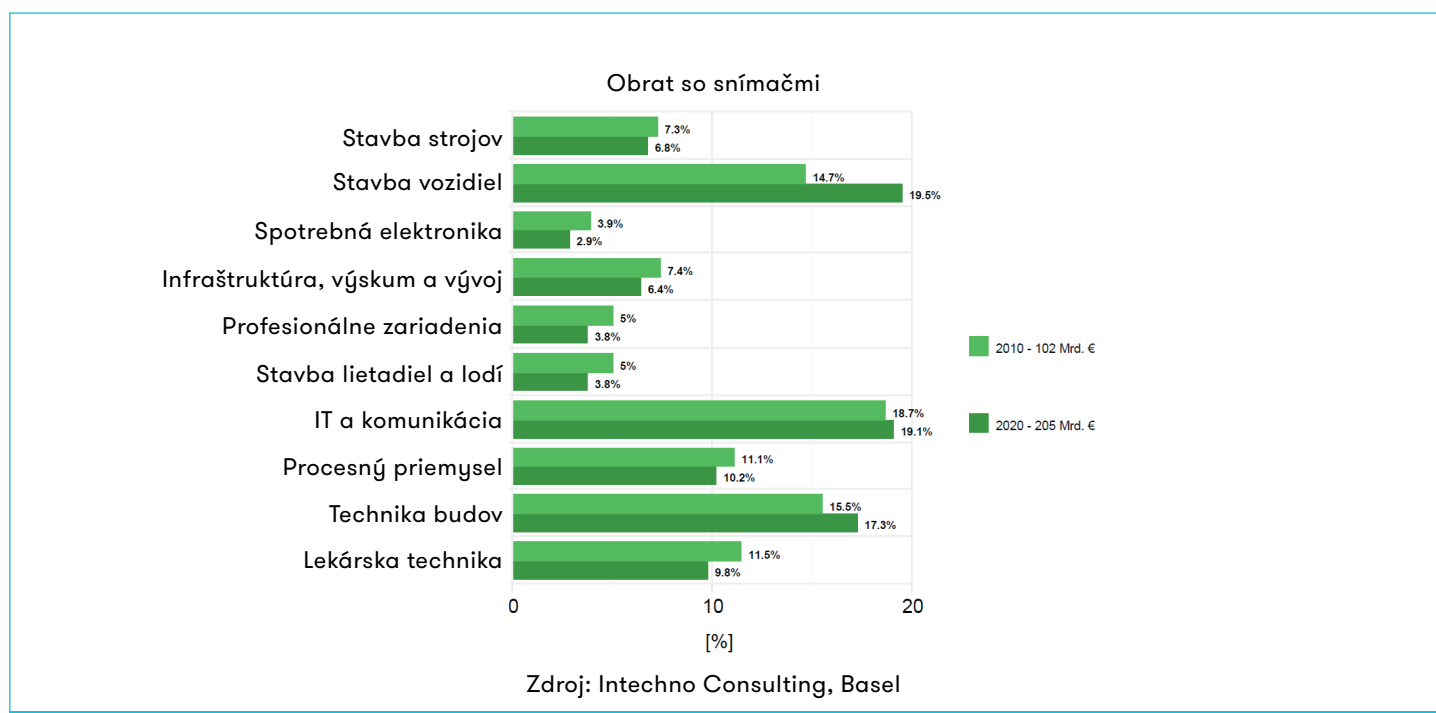
ODBORNÝ PRÍSPEVOK

Snímače – Hviezdy na technologickom nebi

Časť zariadenia sa vymení ešte skôr, ako vypadne a ochromí celú výrobu. Automobil zabrzdí sám a včas pred osobou, ktorú vodič ešte vôbec nezbadal. A merač CO2 iniciuje automatické otvorenie okien na vetranie. Všetky tri akcie fungujú len vtedy, ak snímače na pozadí zhromažďovali údaje, tieto sa pomocou vhodných algoritmov v zodpovedajúci čas (alebo v reálnom čase) vyhodnotili a iniciovali sa reakcie.

Snímače sa ponúkajú pre viac ako 100 merných veličín. Prognóza na rok 2020 je pre globálny objem trhu približne 200 miliárd US\$ (obrázok 1). Vývoj snímačov pritom čoraz viac smeruje k samostatným mikrosystémom, ktoré pozostávajú zo senzorky a elektroniky na spracovanie údajov a komunikáciu. Tieto systémy sú zosieťované, sebestačné a inteligentné.

Obrázok 1. Prognóza na rok 2020 je pre globálny objem trhu približne 205 miliárd US\$

Dôležitým prvkom štvrtej priemyselnej revolúcie je komponentový IIoT (Industrial Internet of Things). Centrálnymi súčasťami sú tu snímače a zodpovedajúce komunikačné techniky, ktoré umožňujú aj aplikácie mimo čistej výroby. Jadrom IIoT je digitalizácia signálov snímačov a štandardizovaný „transport“ nespracovaných alebo vopred spracovaných údajov tam, kde sú potrebné. Dôležité „bašty snímačov“ sú aj naďalej automobilový priemysel, lekárska technika, automatizácia budov a segment spotrebičov. V oblasti automotive sú to predovšetkým asistenčné systémy vodiča, ktoré viedli k razantným inováciám v oblasti radarovej, ultrazvukovej, lidarovej a video senzoriky.

Snímače používané v priemysle

Jednou z výziev pre IIoT je priebežná štandardizovaná komunikácia snímača, resp. akčného člena do cloudu. Dôležité technológie na to sú IO-Link a jednopárový Ethernet. A jedným z najzaujímavejších využití je prediktívna údržba, ktorou sa dá v najlepšom prípade ušetriť veľa času i peňazí.

V prípade IO-Link ide o dvojbodové komunikačné spojenie so štandardizovanými konektormi, káblami a softvérovými protokolmi. Systém je koncipovaný tak, aby pracoval v rámci priemyselnej 3-vodičovej infraštruktúry snímača a akčného člena, a pozostáva z komponentov „IO-Link Master“ a „IO-Link Device“.

Štandard IO-Link uvádza, že komunikácia musí prebiehať po dĺžke vedenia 20 metrov s netieneným káblom s priemyselnými štandardnými konektormi. Najčastejšie sa používajú konektory M8 a M12. Komunikácia prebieha dvojbodovo a vyžaduje si 3-vodičové rozhranie (L +, C/Q a L-). Komunikácia medzi zariadeniami Master a Slave sa realizuje poloduplexne s tromi prenosovými rýchlosťami: COM1 4800 Baud, COM2 38,4 kBaud, COM3 230,4 kBaud. Rozsah napájacieho napätia v systéme IO-Link je 20 V až 30 V pre Master a 18 V až 30 V pre zariadenie (snímač alebo akčný člen).

Zo snímača do cloudu cez jednopárový Ethernet

Jednopárový Ethernet (SPE) je považovaný za jeden z megatrendov priemyselného prenosu dát a za „prvok umožňujúci“ IIoT a Priemysel 4.0. Táto technológia umožňuje, aby sa „priemyselný internet vecí“ stal realitou. Každý snímač alebo akčný člen je dostupný cez internetový protokol a svoje dáta môže bez prekážok prenášať do cloudu alebo prijímať z cloudu.

Úroveň riadenia a poľa je v automatizačnej technike charakteristická silne fragmentovanými infraštruktúrami zberníc fieldbus. Z toho vytvorené dátové ostrovy si vyžadujú komplexné brány, ktoré skomplikujú prístup k dátam prístrojov v poli. Vynechaním týchto brán by sa mohli výrazne znížiť náklady na tieto inštalácie a ich komplexnosť, a mohli by sa odstrániť dátové ostrovy, ktoré vytvárajú.

Prístupom na odstránenie tejto fragmentácie je ďalšie vedenie siete Ethernet z riadiacej úrovne až do prevádzkovej úrovne. Tento prístup však sťažilo obmedzenie dĺžky vedenia na maximálne 100 m, použitie minimálne dvoch párov žíl a menej použiteľných konektorov.

Ako rýchlo – ako ďaleko?

Jednopárový Ethernet teraz umožňuje prenášať dáta cez dvojžilový medený kábel rýchlosťami 10 Mb/s, 100 Mb/s a 1 Gb/s, ako aj súčasne napájať koncové zariadenia prúdom cez Power over Data Line (PoDL). Dátové rýchlosti a dĺžky vedení jednotlivo:

- 10 MB/s (duplexne) do 1000 m, prenos so šírkou pásma 20 MHz (10Base-T1L),
- 10 MB/s (poloduplexne) do 40 m, prenos so šírkou pásma 20 MHz (10Base-T1S),
- 100 MB/s (duplexne) do 15m, prenos so šírkou pásma 66MHz (100Base-T1).
- 1000 MB/s (duplexne) do 40 m, prenos so šírkou pásma 600 MHz (1000Base-T1).

Jednou z hlavných schopností jednopárového Ethernetu je súčasný prenos dát a napájanie prúdom cez pár vedení – Power over Dataline (PoDL). V norme IEEE 802.3bu: „Physical Layer and Management Parameters for Power over Data Lines (PoDL) of Single Balanced Twisted-Pair Ethernet“ je obdobne k Power over Ethernet (PoE) stanovené poskytnutie diaľkového napájania cez jednopárové ethernetové kanály.

Továreň plná dát – čo dokáže prediktívna údržba

Obrázok 2: Monitorovanie zoariadení (Obrázok: Analog Devices)

Priemysel 4.0 ako trend oblasti priemyselnej výroby predstavuje zmenu paradigmy, ktorá sa snaží najmä o optimálne vyťaženie výrobných zdrojov. Na realizáciu takýchto samoorganizačných procesov musia byť jasne definované nielen požiadavky zvonku, napr. čo sa má kedy a ako často robiť, ale aj disponibilita výrobných zdrojov a procesov. Pokiaľ musí byť – ideálne v priebehu niekoľkých mesiacov – vopred známe, ktoré údržbárske práce sú potrebné na stroji, resp. procese, aby bolo možné bezpečne naplánovať disponibilitu.

Mysliteľné sú aj ďalšie možnosti: Ak už stroj nie je vo svojom optimálnom stave, napr. obrábací stroj už nedosahuje najvyššiu presnosť, tak sa napriek tomu môže zaplávať na iné práce, keď na to dosahovaná presnosť ešte postačuje. V jadre teda stojí monitorovanie stavu každého jednotlivého stroja, resp. každého jednotlivého procesu, aby sa na základe znalosti tohto aktuálneho stavu mohlo optimálne a flexibilne naplánovať nasadenie a údržba.

	Výrobné a inštalačné náklady	Prevádzkové náklady	Náklady v dôsledku neplánovaných prestojov
Korektívna údržba			€€€€€€€€€€ Neplánované prerušenia výroby
Preventívna údržba		€€ Zásah na mieste podľa plánu/ systematická výmena dielov podliehajúcich opotrebovaniu	€€€€ Keďže sa žiadne monitorovania stroja nevykonáva v reálnom čase, dochádza k neplánovaným prerušeniam výroby
Prediktívna údržba	€€ Inštalácia špeciálnych zariadení (snímače vibrácií atď.)	€ Znalosť stavu stroja, monitorovanie špeciálnym softvérom alebo pomocou KI	€ Vďaka monitorovaniu stroja V reálnom čase sa dajú prerušenia výroby dokonale naplánovať

Tabuľka 1. Prediktívnou údržbou sa dajú minimalizovať celkové náklady.

Na stanovenie správneho okamihu pre spustenie procesu údržby sa používajú parametre ako vibrácie, hluk a teplota. Okrem merateľných fyzikálnych veličín prináša meranie spektra kmitov väčšinu informácie prostredníctvom pôvodu problému v rotujúcom stroji (motor, generátor atď.). Abnormálne vibrácie môžu príznakom chybného guľkového ložiska alebo nevyváženosti osi. Každý takýto problém sa prejavuje určitým symptómom, ako napr. zdroje vibrácií v rotujúcich strojoch.

Hnacia sila technológie – Snímače v automobile

Počet snímačov vo vozidle sa neustále zvyšuje a súčasne stúpa ich výkonnosť. Spotreba prúdu sa priebežne minimalizuje a čoraz viac sa využívajú inteligentné funkcie spracovania. Údaje snímača získané z rôznych konštrukčných dielov sa dajú redundantne a kombinovane využiť prostredníctvom fúzie snímačov a sú dôležitým predpokladom pre zosieťovanie aj mimo vozidla (V2X).

V sektore automobilov podporujú snímače, okrem iného, segmenty ako riadenie motora, regulácia výfukových plynov, funkcie podvozka a klimatizácia, funkcie pre autonómne riadenie, asistenčné funkcie, E-mobilita, rozpoznanie operátora (ovládanie gestami), aktívnu a pasívnu bezpečnosť, ako aj všeobecné funkcie karosérie.

Vo vývoji je koncept áut bez vodiča (autonómne riadenie). Na to je okrem zosieťovanej infraštruktúry nutné množstvo údajov v reálnom čase zo snímačov rýchlosti, zrýchlenia, polohy a priblíženia. Snímače dodávajú údaje, ktoré sa zhromažďujú, vyhodnocujú, zlučujú (fúzia snímačov) a spracúvajú. Ako výsledok sa vozidlo v najlepšom prípade riadi bez zásahu vodiča. Na ceste k tomu pracujú snímače už dnes v asistenčných systémoch vodiča a starajú sa o bezpečnosť a pohodlie. Podporuje to aj koncept prediktívnej údržby.

Snímače sa používajú v samotnom vozidle a v infraštruktúre vozidla. Približne 2/3 snímačov sa tak stará o hnacie ústrojenstvo a riadenie motora. Za týmto účelom snímajú zmeny hmotnosti, teploty, vibrácií, hmotnostného prúdu, rýchlosti objemového prúdu, krútiaceho momentu, polohy ventilov a otočného pohybu, a postupujú tieto údaje do riadiacich jednotiek.

Čoraz viac snímačov sa používa pre asistenčné systémy vodiča. Viaceré typy snímačov sa pritom používajú redundantne. Čiastočne alebo plne autonómne systémy musia rozpoznať prostredie a určiť svoju polohu. Pomáhajú im pri tom ultrazvukové snímače (rozpoznávajú prekážky na krátku vzdialenosť), radarové snímače (detegujú polohu a rýchlosť objektov na väčšiu vzdialenosť). Lidarové snímače prinášajú 3D obraz a kamerové systémy snímajú farbu a obrys objektu.

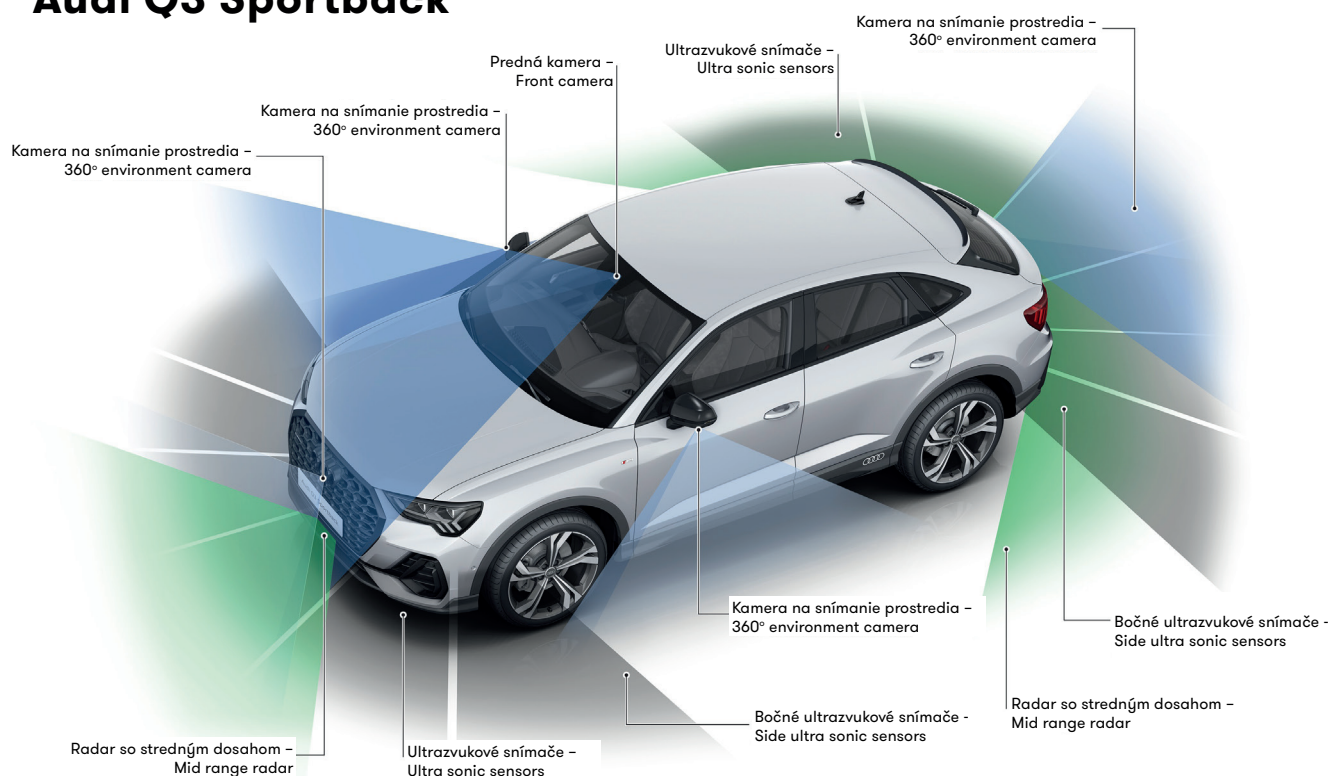
	Kamera	Radar	Lidar	Ultrazvuk	Radar + Lidar	Kamera + Lidar	Kamera + Radar
Rozpoznanie objektu	stredne	dobre	dobre	dobre	dobre	dobre	dobre
Klasifikácia objektu	dobre	zle	stredne	zle	stredne	dobre	dobre
Meranie vzdialenosti	stredne	dobre	dobre	dobre	dobre	dobre	dobre
Presnosť hrán objektu	dobre	zle	dobre	dobre	dobre	dobre	dobre
Sledovanie stopy	dobre	zle	zle	zle	zle	dobre	dobre
Dohľadnosť	stredne	dobre	stredne	zle	dobre	stredne	dobre
Funkcia pri zlom počasí	zle	dobre	stredne	dobre	dobre	stredne	dobre
Funkcia pri slabom svetle	stredne	dobre	dobre	dobre	dobre	dobre	dobre

Tabuľka 2. Redundantné údaje snímača sú potrebné najmä pre autonómne riadenie. Kombinácia rôznych technológií má svoje výhody a nevýhody. (Zdroj údajov: McKinseyCompany)

V budúcnosti bude vznikať viac hybridných riešení snímačov (multisenzorika), aby sa minimalizoval počet snímačov a náklady. Okrem kombinovaného riešenia radaru a kamery potrebuje plne autonómne riadenie navyše aj lidar, aby bola zaručená redundancia pre analýzu objektu a lokalizáciu. Údaje z kamerových, radarových, lidarových, infračervených a ultrazvukových snímačov sa ďalej spracúvajú rôznymi algoritmami (kľúčové slová: umelá inteligencia a Deep Learning) a riadiacemu systému slúžia ako základ pre jeho rozhodnutia.

Audi Q3 Sportback

Obrázok 3. Polia snímačov monitorovania prostredia v m Audi Q3 Sportback (Obrázok: obrázok AUDI AG)

Snímače prostredia

Infračervené snímače umožňujú nočné videnie. Ultrazvukové snímače slúžia ako pomôcka pre zaparkovanie, počas jazdy vedia vymerať parkovacie medzery a rozpoznať vozidlá vo vedľajšom jazdnom pruhu. Vďaka tomu je možné sledovať mŕtvy uhol. Ultrazvukové snímače merajú vzdialenosť k objektu tým, že merajú dobu preletu odrazených zvukových impulzov. Sú kompaktné a robustné, a pracujú aj v noci alebo v hmle. Sneh negatívne ovplyvňuje ich výsledky merania a vzdialenosti majú menší počet metrov. Na zlepšenie snímania prostredia sa môžu použiť viaceré ultrazvukové snímače a metóda triangulácie. Vďaka špeciálne tvarovaným anténam získajú vyslané ultrazvukové impulzy smerovú charakteristiku pre obojsmerné vyžarovanie. Vytvorí sa blízke a vzdialené pole.

Na snímanie prostredia autonómnych vozidiel sa kombinujú informácie z radaru, ultrazvukového snímača, lidar a kamery. Namerané hodnoty sa vytvárajú asynchrónne a riadiaca jednotka fúzie zakaždým vypočíta aktuálny model okolia v reálnom čase a potom ovláda riadiace, pohonné a brzdné systémy.

Monitorovaním interiéru sa snímače starajú aj o bezpečnosť. Vodiča sledujú a dôkladne skúmajú rôzne snímače. Cieľom je rozpoznať napríklad únavu a odvedenie pozornosti (kľúčové slovo mikrosprávok).